

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

ԶԱՐԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

«Ձի» է գի նանապարհի ամբարաց
յաջողեալ են: (ԵՐԵՄ. ԺԲ. 1)

Երուսաղէմէն գէպի հիւսիս արեւելք մի քանի մղոն հեռաւորութեան մէջ, հին աստեղ քաղաք մը կար որ Անաթովթ կը կոչուէր: Այս քաղաքը Երեմիա մարգարէին ծննդավայրն էր: Մարգարէն կենաց բանը յաճախ քարոզած էր Անաթովթ քաղաքի իր այս ծննդավայրի ժողովուրդին: Բայց անոնք փոխանակ զգաստութեամբ ու պարկեշտութեամբ ապրելու, անառակութեամբ լի կեանք մը կը վարէին: Եւ փոխանակ արդարութեան ու ճշմարտութեան խոստեան հանդիսանալու, մոլութիւններու զերի եղած էին: Ուրիշ խօսքով, փոխանակ Աստուծոյ ճամբուն հետեւելու, մեղքի ճամբայէն կը քալէին:

Զարմանալին սակայն այն էր որ Անաթովթ քաղաքի բնակչութիւնը որքան ամբարշտութեան մէջ կը յառաջանային՝ այնքան ճոխութիւններ ու նւթական հարբստութիւններ ձեռք կը բերէին:

Ասիկա Երեմիա մարգարէին մտքին մէջ անլուծելի խնդիր մը եղաւ, թէ ինչո՞ւ ամբարշտները կը յաջողին: Այս եղելութիւնը զինքը շատ կը յուզէր. որ մը առանձնութեան մէջ, խորունկ խորհրդածութիւններու մէջ թաղուած, Աստուծոյ առջեւ բացականչեց և ըսաւ. «Ինչո՞ւ ամբարշտներու ճամբան յաջող է»:

Այս հարցումը ոչ միայն Երեմիա մարգարէին մտքին մէջ երեւան եկած էր, հապաիրմէ առաջ Սաղմոսեղոսին միտքն ալ զբաղեցուցած էր մեծապէս: Քանզի ան ալ կը զիտէր յաճախ թէ ամբարշտները «Միշտ յաջող էին և հարստութիւն կ'աւելցնէին» (Սաղ. 24. 12): Աչքէ անցուցէք իր խօսքերը, մանաւանդ 36րդ, 38րդ, 48րդ և 72րդ (աշխարհաբարի մէջ 37, 39, 49 և 73րդ) սաղմոսները, և հոն պիտի հանգիպիք անոր արտայայտութիւններուն այս մասին: Նոյնպէս Յոր երանելին զիրքը կը զբաղի

այս խնդրով, «Արդարեւ ինչո՞ւ կը տառապի հարցումին պատասխան մը գտնելու համար և կ'ըսէ, «Ամբարշտներ ինչո՞ւ կ'ապրին կը ձերանան ու խիստ կ'ուժովան...» Աստուծոյ գաւաղանը անոնց վրայ է (Յոր, ԻԱ. 7-15):

«Ինչո՞ւ ամբարշտներու ճամբան յաջող է»: Այս հարցումին պատասխանը ըստանալու համար նախ պէտք է որ ուրիշ երկու հարցումներուն պատասխանները գտնենք: Անոնցմէ մին է, ի՞նչ է յաջողութիւնը, իսկ միւսը ի՞նչ են յաջողութեան պայմանները: Երբ որ այս երկու հարցումներուն պատասխանները ստանաք այն ատեն զիւրութեամբ կը գտնենք մեր բուն հարցումին պատասխանը թէ «Ինչո՞ւ ամբարշտներու ճամբան յաջող է»: Ուրեմն մեր առջեւ ունինք երեք հարցումներ.

- (1) Ի՞նչ է յաջողութիւնը.
- (2) Ի՞նչ են այդ յաջողութիւնը ձեռք բերելու պայմանները.
- (3) Ինչո՞ւ ամբարշտներու ճամբան յաջող է:

Ա. Ի՞նչ է յաջողութիւնը: Յաջողութիւն հայերէն լեզուի մէջ կը նշանակէ բարօրութիւն, զարգացում, երջանկութիւն և բարեբաւտիկ կեանք: Մէկու մը համար յաջողած է կ'ըսենք, երբոր իր գործին մէջ յառաջգիւժումիւն ունեցած է, հարստացած, ընկերութեան մէջ լաւ դիրք գրաւած՝ և իր եւեռարկած գործերը ի գլուխ հանած է: Բայց պէտք է խորհիլ թէ յաջողակ մարդիկ զերծ են վրեպումներէ: Ըստ Սամուէլ Սմայլի, «Սխալ է կարծել թէ յաջողութիւն ունենալով մարդ աւելի կը յաջողի այլ յաջողութիւնը յաճախ սխալներ գործելով ձեռք կը բերուի»: Իսկ Յ. Ո. Շօ անուն հեղինակ մը կ'ըսէ, «Յաջողութիւնը բնաւ սխալ չգործելու մէջ է որ կը կայանայ, այլ գործուած սխալը երկրորդ անգամ չկրկնելու մէջ»:

Բայց յաջողութեան մասին աւելի լաւ գաղափար կազմելու համար պէտք է զայն երկու մասի բաժնենք. նւթական և բարոյական: Նւթական յաջողութիւն աշխարհիկ տեսակետէ ըմբռնուած յաջողութիւն է, իսկ բարոյական յաջողութիւն ըսելով կը հասկնանք Աստուծոյ տեսակէտէն եղածը՝ որ է մնայուն, տեւական և իրական յաջողութիւն:

Առևտրական կեսանքի մէջ ժողովուրդին կողմէ հիացումով կը դիտուին, Ամենիկայի մէջ, Էնտրիւ Գառնիկէ, Ռաքֆէլտը, Ճան Ուանամէյքըր, Վուլբուրթ, Յօրտ և ուրիշներ՝ որոնք անձնական նախաձեռնութեամբ յաջողած ու մեծամեծ հարստութիւններ գիշած են։ Ռազմագիտական ճիւղի մէջ Մեծն Ալեքսանդր, Յուլիոս Կեսար, Նաբոլիոն Պոնապարտ և այլ մեծ երկրակալներ՝ իրենց ձեռք բերած յաջողութիւններով, երկար դարերու ընթացքին, մարդոց աչքերը չլացուցած են։ Նոյն պէս գիտական, գեղարուեստական, ճարտարաւեստական, ընկերական, տնտեսական ու քաղաքական մարզերու մէջ, որքա՞ն անհատներ, իրենց համեստ պայմաններով տակաւ առ տակաւ մեծնալով բարձր գիրքերու հասած, ու նախանձ չարժեքու աստիճան յաջողութիւններու տիրացած են։ «Աշխարհիկ յաջողութեան մէջ տեսակ մը հմայք կայ որ մարդոց աչքերը աւելի դիւրաւ կը չլացնէ» կ'ըսէ Հէր անուն հեղինակ մը։ Յիրաւի մեծ ճշմարտութիւն կայ այս խօսքին մէջ, քանզի մարդիկ հակամէտ են միշտ հիանալու երբ հանդիպին յապախի յաջողութիւններու։

Աշխարհ ասոնց համար «յաջողած են» կ'ըսէ, և դրուատելով զանոնք՝ անոնց անուան շուրջ ներքողներ կը հիւսէ և գովեստներ կը շաղկէ։

Բարոյական յաջողութեան չափանիշը սակայն ո՛չ դրամն է, ո՛չ փողն ու պիւճանքը, և ո՛չ ալ ընկերական բարձր գիրքը, այլ անհատին ձեռք բերած ներքին գոհունակութիւնը։ Ամերիկայի նշանաւոր քարոզիչներէն, Հէնրի Ուօրտ Պիլըր կ'ըսէ, «Յաջողութիւնը ապահովարար խղճմտանքի մէջ է որ կը զգացուի վերջնականապէս»։ Քրիստոնեայ պարզ հաւատացեալ մը, կըրնայ աղքատ ըլլալ, կրնայ կրթական, քաղաքական ու զինուորական շքանշաններէ ու տիտղոսներէ զուրկ ըլլալ, բայց երբոր կ'ապրի իր խղճմտանքի ձայնին հետեւելով ուղղամիտ կեանք մը, և իրրեւ լուսաւորեալ մէկը իր լոյսովը կը լուսաւորէ իր շուրջը պատած խաւարը, հոգ չէ թէ աշխարհը զինք նկատի իսկ չ'առնէ, յաջողած է ան՝ բարոյական չափանիշներու տեսակէտով։ «Մեծագոյն յաջողութիւնը, ըստ Խմբրընի, այն վստահութիւնն է և կամ

լժան հասկացողութիւնը որ յառաջ կուգայ անկեղծ մարդոց միջև»։

Յիսուս ոչինչ ունէր պարծենալիք աշխարհիկ արժէքներու տեսակէտէն, բառին իսկական առումով աղքատ էր, երկինց թռչունները իրենց բոյները ունէին, աղուէսները իրենց որջերը, սակայն ինք իր գլուխը դնելու տեղ իսկ չ'ունէր։ Բայց և այնպէս իր կեանքը լի է բարոյական արժէքներով, և այդ իսկ պատճառաւ աշխարհի պատմութեան մէջ յաջողութեան ամենայնալուսն օրինակը կը հանդիսանայ մարդոց։ Քանզի իրեն ապրած այդ պարզ կեանքին հետեւնքն էր որ աշխարհի քաղաքակրթութիւնը յեղաշրջուեցաւ հիմնովին, և որով ինք ընկերութեան պատմութեան մէջ նոր դարագլուխ մը բացաւ։

Նմանապէս իրեն հետեւողներէն, Տարսոնացի Պօղոս, Օգոստինոս, Ոսկերեան, Լուսաւորիչ, Սահակ, Մեսրոպ, Քաջն Վարդան, Ներսէս Շնորհալի, և այլ մեծ մարդիկ կրօնական կալուածի վրայ իրենց յաջողութեամբը մարդկութեան համար մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցին։ Աստուած ասոնց վերէն կը նայի և յաջողած են կ'ըսէ։

Աշխարհիկ արժէքներով չափուած յաջողութիւնը առժամեայ հանգամանք միայն կը կրէ իսկ բարոյական չափանիշով ճշգրտած յաջողութիւնը մնայուն ու տեսական է։ Այս յաջողութիւններէն մէկը տեսանելի է ու շօշափելի, բայց միւսը անտեսանելի ու վերացական։ Առաջինը կը խօսի մարդոց զգացումներուն, իսկ վերջինը օրտին ու հոգիին։ Երկուքն ալ կարեւոր են ու արժէքաւոր, սակայն վերջինն է որ գոհացում կուտայ մարդու ամենաբարձր կարողութիւններուն և հոգիի վսեմագոյն իղձերուն։

Բ. Խճճ ԵՆ յաջողութեան պայմաններ։ Իրաւ է թէ երբեմն մարդիկ առանց անձնական արժանիքի լոկ բախտի բերումով նախան արժանիքներու կը հասնին, և ընկերական բարձր գիրքերու կը հարստութիւններու կը տիրանան, բայց ասոնք բացառութիւններ են։ Ընդհանրապէս յաջողութիւնը կախեալ է արտաքին ու ներքին շատ մը պայմաններէ, որոնք եթէ նպաստաւոր են աշխարհ կը ժպտի, իսկ եթէ աննպաստ, ձախողութիւնը կը գիմաւորէ մեղ իսկոյն։

Մարդ մը որքան ալ ճարպիկ առևտր-

րական մը եղած ըլլայ, չի կրնար իր առեւտրական ձեռնարկները յաջողութեամբ գլուխ հանել, եթէ իր ապրած երկրին քաղաքական պայմանները աննպաստ են: Զորօրինակ, երբ երկիր մը ներքին կոիւի մը մէջ է, և կամ արտաքին թշնամիներու հետ պատերազմի բռնուած է, հաղորդակցութեան միջոցները զաղրած են, և կամ ամէն վայրկեան ջարդի վախը ժողովուրդը անորոշ կացութեան մը մատնած՝ ասանկ պարագաներու՝ գործունէութիւն ցոյց տալ կը դժուարանայ: Մանաւանդ երբ երկրի մը մէջ ժողովուրդը կաշկանդուած է բռնապետութեան ճիրաններուն ներքեւ, և չի վայելեր քաղաքական, տնտեսական ու ընկերային ազատութիւն, այդ երկրի մէջ, ոչ միայն առեւտրական ձեռնարկները չեն յաջողիր, այլ նաեւ ընկերական, կրթական, տնտեսական ու կրօնական բոլոր շարժումներ ձախողութեան կը մատնուին:

Յաջողելու համար արտաքին լաւագոյն պայմաններու հետ զուգընթաց, ներքին պայմաններն ալ թողատու ըլլալու են: Օրինակի համար, մարդ մը խաղաղ ու ազատ միջավայրի մը մէջ ապրելով հանգերձ, ունենալու է նաեւ հետեւեալ առաւելութիւնները.

1. Ֆիզիքական առողջ տրամադրութիւն և գործելու եռանդ.

2. Զեռնարկած գործին շուրջ մասնագիտական ծանօթութիւն և փորձագութիւն.

3. Իր գործին մէջ յարատեւութիւն և ձկունութիւն.

4. Ըշգապահութիւն, ձեռներէցութիւն, ինքնավստահութիւն և գործին հանգէպ հաւատք.

5. Քաղաքավար վերաբերմունք և հեռատեսութիւն.

6. Աշխատասիրութիւն և ջանք.

7. Ուղղամտութիւն, մաքուր նկարագիր և ազնիւ վարք ու բարք:

Առողջութիւնը քայքայուած, ջղայնոտ ու հրեանդամ մէկը, և իր գործին հանգէպ եռանդէ ու խանդավառութենէ զուրկ անձ մը, որքան ալ փափաք ունենայ, չի կրնար պէտք եղած կորովը դնել իր գործին մէջ:

Իր ձեռնարկած գործին և կամ պաշտօնին շուրջ մասնագիտական ուսում ու փորձագութիւն չունեցող մը, և նոյնիսկ

նախնական կրթութենէ զուրկ անհատ մը, չի կրնար մրցիլ պատրաստուած ու ձեռնհաս անձերու հետ նոյն ասպարէզին մէջ:

Որեւէ գործի մէջ յաջողելու համար էական պայման է յարատեւութիւնը, և միջավայրի պայմաններուն յարմարող ձեւ կունութիւնն ու չարքաշութիւնը: Հետեւաբար կասկածոտ, դիւրափոփոխ, ամէն փչող հովէն ասդին անդին տատանող ու հոսանքէն քշուող անձ մը չի կրնար իր ձեռնարկած գործը գլուխ հանել յաջողութեամբ:

Նոյնպէս անճշդապահ, իր խօսքը, իր յանձնագութիւնները չի յարգող անկատահելի անձ մը, ինչպէս նաեւ անհեռատես, ոչ ձեռներէց, և իր գործին վրայ հաւատք չունեցող մէկը իրաւունք չունի յաջողութեան դափնի պսակը ակնկալելու իր ձեռնարկներուն համար:

Մարդոց հետ մեր յարաբերութիւններուն մէջ քաղաքավար ըլլալ, ուրիշ պայման մըն է յաջողելու համար, որմէ զուրկ անձ մը, իր կոշտ ու կոպիտ վարմունքով, հրապարակը աղմկող անբաղձալի անձնաւորութեամբ, ամէն տեղ ու ամէն ատեն հակաճառող ու կարճատես բնաւորութեամբ, չի կրնար իր գործին արդարութիւն ընել, և հետեւաբար կը ձախողի իր գործին մէջ:

Յաջողութիւնը արգելող կարեւոր պատճառ մըն ալ ծուլութիւնն է, որմէ վարակուած անձեր կը զրկուին յաճախ յաջողութեան ժպիտէն: Աշխատասէր, զօհող, նշւիրող ու նուիրուող մարդիկ են որ իրաւունք կ'ունենան զիմաւորելու յաջողութիւնը:

Իսկ ուղղամտութիւն, ազնիւ նկարագիր, և բարի վարք ու բարք նմանապէս անհրաժեշտ յատկութիւններ են յաջողութիւնը ապահովելու համար:

Ուստի, մէկը՝ որ կ'անտեսէ վերոյիշեալ արտաքին ու ներքին, յաջողութեան հիմնական պայմանները, ով որ ալ ըլլայ, որ երկրի ու դարու մէջ ալ ապրի, զբրկուած է յաջողութեան դափնի պսակէն:

Գ. — Ինչո՞ւ ամբարիժեցնելու են ամբարն յաջողի ե: Եթէ արդար մը յաջողի, շատ ուշագրութիւն չի գրաւեր, քանզի ժողովուրդը արդէն կ'ակնկալէ որ արդարը միշտ յաջողի, իսկ եթէ ամբարիշտը յաջողի, իսկոյն ամենուն աչքին կը զարնէ: Որով-

հետև ինչպէս Ֆէտրըս իրաւացիօրէն կը ժառանգէ, «Ամբարիշտին յաջողութիւնը աւելի հրապուրիչ է»: Նոյնպէս Թամարն մեծ ճշմարտութիւն մը կը յայտարարէ երբ որ կ'ըսէ, «Յաջողութիւնը մարդիկը կը գունակորէ, յիմարները հիացումի առարկայ կը դարձնէ, և անզգամները ուղղամիտ կը ձևացնէ», իսկ Սաւըթ կ'ըսէ, «Մարդու մը բախտ տուր, և ահա իմաստուն մէկը կը նկատուի»: Այսինքն մարդու մը նիւթական յաջողութիւնը անոր բոլոր թերութիւնները պարտկելէ զատ, զայն ուղղամիտ ու խելացի անձ կը ձևացնէ: Ահաւասիկ այս է որ ուղղամիտ մարդոց արդար ցասումը կ'արթնցնէ, և անոնց բացականչել կուտայ ըսելով, «Ինչո՞ւ ամբարիշտներու ճամբան յաջող է»:

Բայց իրականութիւնը այն է թէ արդար մարդու նման ամբարիշտն ալ կը յաջողի երբեմն, անոր համար որ յաջողութեան պայմանները կը լրացնէ:

Յաջողութիւնը ըսի, ունի իրեն յատուկ պայմանները, երբ մէկը յարգէ զանոնք կը յաջողի. հակառակ պարագային չի կրնար խուսափիլ ձախողութեան ծանր հարուածներէն: Իրաւ է թէ մարդիկ կան այսօր ուրոնք ամբարիշտ են, ո՛չ ուղղամտութեան կը հաւատան, ո՛չ ճշմարտախօսութեան, և ո՛չ ալ պարկեշտութեան, բայց իրենց գործին մէջ կը գործադրեն այդ սկզբունքները, լոկ ի սէր յաջողութեան: Ասոնք մարդկային փորձառութենէն գիտեն թէ յաջողելու համար մարդ իր գործին մէջ ուղղամիտ ըլլալու է, ապսպրանքները իր խոստմանը համեմատ ճիշդ ատենին կատարելու է, յաճախորդներու հետ քաղաքավարութեամբ վարուելու է, և առևտրական գործերու մէջ հեռատես ըլլալու է և այլն: Ծառոնացիները քրիստոնեայ չեն, բայց երբ տեսան թէ քրիստոնէական քաղաքակրթութեան արդի մեթոտները զարգացումի ատակ կ'ընեն ազգ մը, որդեգրեցին զանոնք և վերջին կէս դարու ընթացքին օգտուեցան անոնցմէ մեծապէս և զարգացան ազգովին:

Ուրեմն մարդ, ըլլալ անիկա արդար և կամ ամբարիշտ, եթէ անտեսէ յաջողութեան այս պայմանները, գատապարտուած է ձախողութեան: Քանի որ ամբարիշտը կը յարգէ այս պայմանները կը յաջողի իր գործին մէջ յաճախ: Միւս կողմէ մոռնալու

չենք սակայն քե ամբարիշտին այս յաջողութիւնը արտաքին է եւ քե ժամանակաւոր:

Ըստ Քուզինի, «Մնայուն յաջողութեան գաղտնիքը կը կայանայ ամէն բանին լաւ վախճան մը ունենալուն մէջ»: Յաջողութիւն մը որ առժամանակեայ է, և թէ լոկ աշխարհիկ արժեքներու վրայ հիմնուած, թէ և արհամարհելի չէ, բայց զուրկ է լաւ վախճանի մը յանգելէ: Նաբոլէոն կ'ըսէր, «Նախախնամութիւնը պատերազմի ատեն ամենավերջին պահեստի ոյժ ունեցողին կողմն է»: Այս խօսքը, ի հարկէ, հեռու չէ ճշմարտութիւն մը ըլլալէ, սակայն և այնպէս մնայուն յաջողութեան շահելու տեսակէտէն ենթակայ է քննադատութեան: Վարդան և Վարդանանք, իրաւ է թէ թշնամիի վիթխարի ոյժին առջև խոնարհեցան, բայց միւս կողմէն բարոյական յաջողութեան տիրացան: Այլ բառերով, ճակատամարտը կորսնցուցին, սակայն պատերազմը շահեցան: Առժամապէս ձախողեցան, իսկ յաւիտենական արժեքներու տեսակէտէն, յաջողութեան դավին պատկին արժանացան: Հրէից բանաստեղծը կ'ըսէ, «Արդարին քիչ բանը շատ մը ամբարիշտներու առատ ըստացուածքէն ազէկ է» (Սաղ. ԼԷ. 16):

Շիտակ է թէ Նաբոլէոն մեծամեծ յաջողութեան կերպ շահեցաւ, բայց իր կեանքին վերջին վեց տարիները Ս. Հելինէ կղզիին մէջ անցուց, աքսորութեան սև հացին հետ կապելով իր ճակատագիրը: Դերմանիոյ Ուիլհէլմ կայսրը, Թիւրքիոյ կարմիր Համիտը թէ և սանձարձակօրէն իրենց ուզածը ըրին, իբրեւ զահակալ երբ բազմած էին գահին վրայ, սակայն լոնջ եղաւ իրենց կեանքին վախճանը. ամօթալի անկում, ձախողութիւն և սև ճակատագիր: Լիւզիոյ թագաւորը կրիսոս, որ հին աշխարհի մեծահարուստ անձն էր, և իր նիւթական ճոխութեանց վստահած՝ կը կարծէր թէ ամենահերձանիկ մարդն է: Երբոր հարցուց Սոլոնի թէ ո՞վ է աշխարհի մէջ ամենահերձանիկ անձը, Յունաստանի մեծ իմաստունը յուսախար ըրաւ զինքը՝ իր անունը չտալու և աւելցուց թէ «Ամէն բանի վախճանն է գովելը»: Կրիսոս այս խօսքին լման նըշանակութիւնը այն ատեն միայն հասկեցաւ երբ պարտուեցաւ Պարսից կիւրոս թագաւորի ոյժին առջև, և քիչ մնաց խարոյկին

վրայ ողջ ողջ պիտի այրուէր եթէ արժանացած չլլար Կիւրոսի զթուծեան:

Ատուֆ Հիթլէր, համաշխարհային երկրորդ պատերազմի առաջին տարիներուն ի՛նչ մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերաւ, քիչ մնաց Մեծն Բրիտանիոյ աշխարհածաւայ կայսրութիւնը պիտի տապալէր, Ռուսիոյ ընդարձակածաւալ երկիրը պիտի կործանէր, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց ազատութիւնը պիտի սահմանափակուէր, և աշխարհի քաղաքակրթութիւնը հազար տարի ետ պիտի երթար: Բայց ի՛նչ եղաւ ամէն մարդու հիացումին առարկայ դարձող և մարդոց աչուքները շլացնող յաջողութեան վախճանը:

Ամբարիշտը կրնայ յաջողիլ, բայց վերջի վերջոյ ատիկա իրեն անկուսմին պատճառ կը դառնայ: Հռովմի մեծ ատենաբանը, Կիկերոն կ'ըսէ, «Այն որ միշտ յաջող է առաքինութեան հանդէպ չի կրնար յարգանք ունենալ»: Եւ ահա՛ այս տեսակ մարդոց համար Թրանքլին, «Յաջողութեան մէջ չափաւոր եղիր» խրատը կուտայ: Խարդախութեամբ զիզուած հարստութիւն մը, անարդարութեամբ ու անիրաւութեամբ շահուած դրամը, օրհնութիւն մը ըլլալէ աւելի անէծք մըն է շահողին համար: Նենգութեամբ շահուած դրամ մը մարդուն արդար քրտինքովը ձեռք բերուած հարստութիւնն ալ կորստեան կ'ենթարկէ: Երբ որ չէնքի մը հիմը սխալ է, ուշ թէ կանուխ դատապարտուած է անկման: Եւ անկումը այնքան մեծ պիտի ըլլայ որքան չէնքի մը բարձրութիւնը: Սաղմոսեղբուն կ'ըսէ, ամբարիշտը «կը դիզէ՝ բայց չի դիտեր թէ ո՞վ պիտի առնէ զանոնք» (Սաղ. ԼԹ. 6):

Նաբոլէոն՝ երբոր կեանքի փորձառութեան դառն բաժակը խմեց, խոստովանեցաւ և ըսաւ, «Մեծն Աղեֆանդը, Յուլիոս Կեսար, Շարլման եւ ես կայսրութիւններ հիմնեցինք, մեր սեղծագործութիւնները սակայն ի՞նչ կարողութեան վրայ հիմնուած էին,

չէ՞ որ ոյժի վրայ: Բայց Յիսուս իր կայսրութիւնը միայն սիրոյ վրայ հիմնեց, եւ անո՛ր բիւրաւոր մարդիկ տակաւին այսօր իսկ կը զոհուին իրեն համար յօժարաբար»: Ասոր պատճառը այն էր որ անոնց ձեռք բերածը նիւթական յաջողութիւն էր, որուն արդիւնքը ժամանակաւոր եղաւ, իսկ Յիսուսի յաջողութիւնը բարոյական էր և հեռաւ բար եղաւ մնայուն ու տևական: Նիւթական յաջողութիւնը շատ շատ միջնա գերեզման մեզի կ'ընկերանայ, և անկէ անդին այլեւ կը հրաժարի մեզմէ, իսկ բարոյական յաջողութիւնը միշտ և ամէն առեւ մեր մնայուն ու անկողոպտելի գանձն է:

Ուստի, «Չարերուն համար մի՛ նեղանար, անօրէնութիւն գործողներուն մի՛ նախանձիր, վասնզի անոնք խոտի պէս չուտով պիտի կորսուին և կանանչ խոտի նման պիտի չօրնան» (Սաղ. ԼԷ. 1-2):

«Մի նեղանար իր ճամբան յաջողութեամբ զացողին համար, ու խաբէութիւն ընող մարդուն համար...: Վասնզի չարագործները պիտի կորսուին... քիչ ժամանակ ետքը ամբարիշտը պիտի չըլլայ, և անոր տեղը պիտի փնտռեն և ինք հոն պիտի չգտնուի» (Սաղմ. ԼԷ. 7-10):

«Մի վախնար երբ մարդ մը կը հարստանայ, ու անոր տանը փառքը շատնայ, վասնզի մեռնելու ատեն ամենևին բան մը իրեն հետ պիտի չառնէ, ու փառքը իր ետեւէն պիտի չերթայ» (Սաղ. ԽԹ. 16):

Հիշից բանաստեղծին այս խօսքերը մարդկային զարաւոր փորձառութենէ բղխած ճշմարտութիւններ են: Բարոյական յաջողութիւնն է միայն որ անկողոպտելի է, տևական ու մնայուն: Այն որ ձեռք բերած է բարոյական այս յաջողութիւնը գտած է արդէն կեանքի իրական ու յաւիտենական գանձը՝ որ իրմէ բնաւ ետ չպիտի առնուի:

ԳՐ. Ա. ՍԱՐԱՅԵԱՆ

Յրեզնո, Գալիճորնիա